

Flyktig vokal vid prepositioner

Ett flyktigt **-ę-** fogas till prepositionerna **w i** och **z med; från, av** då huvudordet börjar på /v/ eller /f/ följt av konsonant i det förra fallet och på sibilant följt av konsonant eller på /vz/ eller /vs/ i det senare fallet.

wę wtorek	<i>på tisdag</i>
wę Francji	<i>i Frankrike</i>
zę szkoły	<i>från skolan</i>
zę źle zrobionej pracy	<i>av det illa gjorda arbetet</i>
zę względu na	<i>med hänsyn till</i>
zę wschodu	<i>från öster</i>

I en rad andra fall är flyktig vokal efter preposition lexikaliskt betingad.

Framför allt framkallar de båda formerna **mnie** och **mną** av det personliga pronomenet **ja jag** alltid flyktig vokal vid samtliga primära prepositioner som slutar på konsonant.

bęż mnie, nadę mnie, odę mnie, podę	<i>utan mig, övanför mig, från mig, under</i>
mnie, przedę mnie, przezę mnie,	<i>mig, framför mig, genom mig, från en</i>
spodę mnie, sprzedę mnie, wę mnie,	<i>plats under mig, från en plats framför</i>
zę mnie, znadę mnie	<i>mig, i mig, med mig, från en plats</i>
nadę mną, podę mną, przedę mną, zę	<i>över mig, under mig, framför mig, med</i>
mną	<i>mig</i>

Vidare framkallar vissa ord flyktig vokal vid en eller ett par prepositioner.

wę dnia	<i>om dagen</i>
wę krwi	<i>i blodet</i>
wę Lwowie, zę Lwowa	<i>i Lwów, från Lwów</i>
wę łbie, zę łba	<i>i skallen, ur skallen</i>
wę łzach, zę łzami	<i>i tårar, med tårar</i>
wę mgle	<i>i dimman</i>
wę śnie	<i>i sömnen</i>
zę wsi	<i>från landet, byn</i>

Dessutom förekommer flyktig vokal i följande fraseologiserade uttryck.

nadę wszystko	<i>framför allt</i>
przedę wszystkim	<i>framför allt</i>
patrzeć spodę łba	<i>titta ogillande, misstroende</i>
wę dwóch, wę dwoje, wę dwie	<i>två personer tillsammans (m ~ m+f ~ f)</i>
wę trzech, wę troje, wę trzy	<i>tre personer tillsammans (m ~ m+f ~ f)</i>
wę czterech, wę czworo, wę cztery	<i>fyra personer tillsammans (m ~ m+f ~ f)</i>
dawać się komuś wę znaki	<i>göra livet surt för någon</i>
zę wszech miar	<i>i alla avseenden</i>
zę wszech stron	<i>från alla håll</i>

2144. Plural

Nominativens ändelser

Virila substantiv med stam på icke-central konsonant har som regel ändelsen *+/i/* som övergår till */y/* efter hård central konsonant som uppkommit genom konsonantväxling.

studenci	student	<i>student</i>
Polacy	Polak	<i>polack</i>

Maskulina nonvirila liksom feminina substantiv med stam på icke-central konsonant har ändelsen *-/y/* som övergår till *-/i/* efter bakre explosivor.

domy	dom	<i>hus</i>
kołdry	kołdra	<i>täcke</i>
stołki	stołek	<i>pall</i>
fabryki	fabryka	<i>fabrik</i>

Maskulina, såväl personbetecknande som icke-personbetecknande, och feminina substantiv med stam på central konsonant har ändelsen *-e*.

goście	gość	<i>gäst</i>
nauczyciele	nauczyciel	<i>lärare</i>
lekarze	lekarz	<i>läkare</i>
hotele	hotel	<i>hotell</i>
klucze	klucz	<i>nyckel</i>
kuchnie	kuchnia	<i>kök</i>
panie	pani	<i>dam, fru</i>

Neutrala substantiv har ändelsen *-a*.

okna	okno	<i>fönster</i>
pola	pole	<i>fält, gärde</i>

Några undantag till ovanstående huvudregler förekommer dock.

Ett antal personbetecknande maskulina substantiv, oavsett utljudande konsonant, har ändelsen *-/ovje/*. Detta gäller framför allt

- vid de flesta substantiv som betecknar släktskap:

mężowie	mąż	<i>make</i>
ojcowie	ojciec	<i>far</i>
synowie	syn	<i>son</i>
teściowie <i>svärföräldrar</i>	teść	<i>svärfar</i>
wujowie, wujciowie	wuj, wujcio	<i>morbror, farbror</i>

men:

bracia	brat	<i>bror</i>
kuzyni	kuzyn	<i>kusin</i>

341. Produktiva paradigm

A-stammar

infinitiv	czekać <i>vänta</i>	pres 1 sg	czekam
		2 sg	czekasz
l-part m sg	czekał	3 sg	czeka
f sg	czekała	1 pl	czekamy
n sg	czekało	2 pl	czekacie
v pl	czekali	3 pl	czekają
nv pl	czekali		
pret ger	-czekawszy	imp 2 sg	czekaj
		1 pl	czekajmy
		2 pl	czekajcie
pret part m sg	czekany	pres ger	czekając
v pl	czekani		
verb subst	czekanie	pres part	czekający

I denna böjningsklass sker vare sig vokal- eller konsonantväxlingar. Detta bör särskilt observeras vid sekundärt bildade ofullbordade verb. Vid dessa kvarstår /a/ även mellan centrala konsonanter.

/za/-/mavj/-/a/+/ć/

zamawiać

beställa

/za/-/mavj/-/a/-/li/

zamawiali

de beställde

I-stammar

infinitiv	palić <i>bränna, röka</i>	pres 1 sg	pale
		2 sg	palisz
l-part m sg	palil	3 sg	pali
f sg	palila	1 pl	palimy
n sg	palilo	2 pl	palicie
v pl	palili	3 pl	palą
nv pl	palili		
pret ger	-paliwszy	imp 2 sg	pal
		1 pl	palmy
		2 pl	palcie
pret part m sg	palony	pres ger	paląc
v pl	paleni		
verb subst	palenie	pres part	palący

4.4.7. Mått

Interrogativt används **ile** *hur mycket*, **jak dužo** *hur mycket*, **jak daleko** *hur långt*, **jak długo** *hur länge*. I måttsadverbial ingår räkneord, som regel tillsammans med ett substantiv i ackusativ eller i en prepositionsfras. I singular kan substantiv användas utan räkneord.

Måttsadverbial som uttrycker antal, mängd, vikt, längd etc. står som regel i ren ackusativ.

Ryba waży pół kilograma. *Fisken väger ett halvt kilo.* **Przejechaliśmy 200 kilometrów w jednym dniu.** *Vi åkte 200 kilometer på en dag.* **Szli razem całą milę.** *De gick tillsammans en hel mil.* **Zastukał dwa razy.** *Han knackade två gånger.*

na + A ∅ förekommer vid många adjektiv.

Tu mamy warstwę gliny grubą na dwa centymetry. *Här har vi ett två centimeter tjockt lager med lera.* **Planujemy wieżę wysoką na trzydzieści metrów.** *Vi planerar ett trettio meter högt torn.* **Śniegu napadło na pół metra.** *Det har fallit en halv meter snö.*

o + A ∅

Oddaliłem się o kilka metrów. *Jag avlägsnade mig några meter.* **Spóźniłem się o trzy godziny.** *Jag blev tre timmar försenad.* **Koszula jest o numer za mała.** *Skjortan är ett nummer för liten.*

po + L *à*, var uttrycker distribution vid substantiv i singular.

Zamówiliśmy po lampce wina. *Vi beställde var sitt glas med vin.*

po + A *à*, var uttrycker distribution vid substantiv i plural.

Zapłaciliśmy po tysiąc złotych za wycieczkę do Włoch. *Vi betalade tusen zloty var för resan till Italien.*

z + A *ungefär, omkring, cirka*

Przyjdzie z pięć osób. *Det kommer cirka fem personer.* **On ma z pięćdziesiąt lat.** *Han är omkring femtio år.*

4.4.7.1. Skillnadens mått

Bestämningar före komparativ utgörs ofta av prepositionen **o** + ackusativ.

Był o wiele młodszy. *Han var mycket yngre.* **Jestem o dwa lata starszy.** *Jag är två år äldre.* **Ta książka jest o koronę droższa.** *Den boken är en krona dyrare.* **To jest o wiele gorsze.** *Det är mycket sämre.* **O ile jest droższy?** *Hur mycket dyrare är den?*

Ren ackusativ förekommer också, i synnerhet i ett vardagligare språkbruk.

Jestem dwa lata starszy. *Jag är två år äldre.*

Vid vissa gradadverbial kan prepositionen **o** inte användas

Był dużo młodszy. *Han var mycket yngre.* **Była trochę młodsza.** *Hon var lite yngre.*

Den avvikande semantiken hos gradadverbial **dwa razy** bör observeras.

dwa razy dłuższy *dubbelt så lång (100 > 200)*, ⇔ **dwa razy krótszy** ⇔ **(o) połowę krótszy** *hälften så lång (100 > 50)*

Uttryck för tidsskillnad bakåt i tiden konstrueras ofta med **na** + ackusativ.

na dwa lata przed maturą *två år före studentexamen*, **na dwa dni wcześniej** *två dagar tidigare*

Uttryck för tidsskillnad framåt i tiden konstrueras ofta med **w** + ackusativ.

w rok po maturze *ett år efter studentexamen*, **w dwa dni później** *två dagar senare*, **w rok potem** *ett år därefter*